

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

44

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-23-0

BRNO 2003

9395458

BRNO 2003

280, -

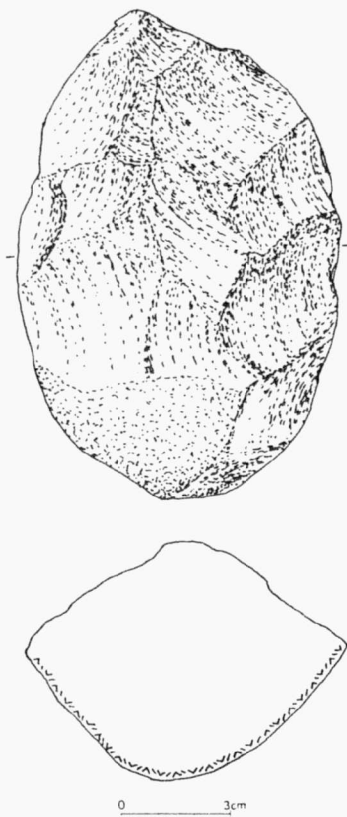
PŘEHLED VÝZKUMŮ 44

Vydává:	Archeologický ústav AV ČR Brno Královopolská 147, 612 00 Brno E-mail: infor@iabrno.cz
Odpovědný redaktor:	doc. PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
Redakce a příprava pro tisk:	Ing. Petr Škrdla, PhD., Mgr. Balázs Komoróczy, PhDr. Lubomír Šebela, CSc., PhDr. Jiří Doležel, Dana Gregorová, Alice Del Maschio
Na titulním listě:	Středověký hrádek Vratěnin, okr. Znojmo. Foto: Miroslav Bálek
Tisk:	Bekros
Náklad:	350 ks

© 2003 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00



Obr. 28. Přibice I. Valounový artefakt (kresba Z. Nerudová).

Přibice I. Geröllgeräte (Zeichnung Z. Nerudová).

i retušované jako drasadla. Eolický obrus je ovšem důležitý proto, že dokazuje pleistocenní stáří artefaktů, neboť ani holocenní, ba ani mladopleistocenní artefakty tak intenzivní obrus nikdy nemají.

Václav Effenberger svoje nálezy předával ústavu Anthropos MZM a vlastní sbírku nikdy netvořil. Zřejmě na památku si ovšem ponechal jeden artefakt z Přibice I, který se mu zvláště líbil, neboť se podobá pěstnímu klínu. Z jeho pozůstalosti mi jej předala jeho dcera paní Ludmila Maczková, a protože je to skutečně typický a nesporně opracovaný předmět, věnoval jsem mu tuto zprávu.

Obr. 28. Valoun křemene 10 cm dlouhý, 6,7 cm široký a 5,1 cm tlustý, upravený do tupě hrotitého elipsovitého tvaru, jehož dorzální strana je plošně směrem od obou podélných hran opracována, takže vznikl unifas na pěstní klín upomínající, který ovšem mohl funkci bifasu zastávat. Vzhledem k jeho trojúhelníkovitému průřezu jej formálně můžeme klasifikovat jako épannelé. Všechny hrany štěpných ploch jsou dosti silně zaobleny. Zbarvení celého povrchu artefaktu je hnědé, na opracované straně poněkud světlejší, kortex poněkud tmavší. Toto zbarvení je sekundární, neboť jak jsme se na mnoha takto zbarvených, čerstvě poškozených valounech i artefaktech mohli přesvědčit, je přirozená barva křemene vždy světlá, bílá, žlutavá nebo nahnědlá.

Intenzivní hnědé zbarvení se tak stává důležitým kritériem umožňujícím alespoň rámcové datování předmětu. Vzniklo totiž tak, že již opracovaný valoun ležel na terase v době tvorby půdy typu ferreto, při níž se probíhajícími chemickými pro-

cesy infiltrovaly kysličníky železa do povrchové vrstvy křemene. Můžeme tedy soudit, že takto zbarvené artefakty vznikly někdy v průběhu cromeu a prodělaly pedogenetický proces tvorby půdy typu ferreto.

Na podkladě byť vzácných pěstních klínů a ve srovnání s podobnými industriemi zejména v západní Evropě můžeme naše valounové industrie řadit do starého acheulénu.

Karel Valoch, MZM Brno

Literatura:

- Valoch, K. 1981. Stratifikovaný valounový nástroj ze Sedlešovic u Znojma. *Archeologické rozhledy* 33, 92-94.
- Valoch, K. 1982. Altpaläolithische Geröllgeräte in Südmähren. *Anthropozoikum* 14, 127-139.
- Valoch, K. 1983. Geröllgeräteindustrien in Südmähren (Tschecoslowakei). *Quartär* 33/34, 163-170.
- Valoch, K. 1984. Early Palaeolithic in Moravia, Czechoslovakia. *Proc. of the Prehistoric Society* 50, 63-69.
- Valoch, K. 2000. Geröllgeräte des Altacheuléen in Mähren. *Anthropologie* 38:2, 121-147.
- Valoch, K., Smolíková, L., Zeman, A. 1978. The Middle Pleistocene Site Přibice I in South Moravia. *Anthropologie* 16:3, 229-241.

Resumé

Aus dem Nachlass von Václav Effenberger (1919-2002), dem Entdecker altpaläolithischer Geröllgeräte in Südmähren, wird von der Fundstelle Přibice I ein besonders gut ausgeführtes Artefakt abgebildet. Es ist einflächig bearbeitetes faustkeilähnliches Quarzgeröll, welches man in die Gruppe der Épannelés stellen kann.

ŽELEŠICE (okr. Brno-venkov)

„Sádky“ – „Obenaus“, Želešice II. EUP. Sídliště. Náhodný nález.

Lokalita Želešice II, ležící při východním okraji intravilánu obce v trati „Sádek“ – „Obenaus“, je situována na mírně k jihu a k řece Bobravě se klonícím svahu s vrcholovou kótou „Kozí hora“ (vrchol 355,5 m n. m.). Nadmořská výška lokality je v rozmezí 225-240 m. Relativní převýšení nad hladinou řeky Bobravy se pohybuje v rozmezí 25-40 m. Sídliště je situováno ve strategické poloze na svahu návrší při výtoku říčky Bobravy z Bobravské vrchoviny do Svrateckého úvalu. Umožňuje tak jednak kontrolu Svrateckého úvalu, ale i kontrolu průchodu, který spojuje brněnskou kotlinu přes údolí Bobravy s lokalitami v Ořechově a dále přes Kounickou bránu s prostorem Krumlovského lesa. Na protilehlém břehu Bobravy je situována lokalita Želešice I, další naleziště je přímo na vrcholu Kozí hory. V případě starších nálezů z Želešic II je patrné významné zastoupení stránskorskalského rohovce a levalloiské techniky, a proto je možné uvažovat o příslušnosti kolekce k bohunicenu (cf. Freising 1933; Valoch 1956; Belcredi et al. 1989).

Lokalita Želešice II je známa již z předválečného období, kdy na ní sbírala řada tehdejších sběratelů (jmenovitě in Valoch 1956). Do literatury ji uvedl H. Freising (1933). Naleziště je důležité vzhledem k popisu nálezové situace, kterou znám z ústního podání R. Klímy a kterou potvrzuje K. Valoch. Artefakty byly údajně získávány z polí, kde želešičtí sedláci pěstovali

vali chřest, který se sází do jam o hloubce 0,5-1 m. Protože se na povrchu artefaktů vyskytovala vrstvička vysráženého uhlíčitanu vápenatého (Valoch 1956), byl zde oprávněný předpoklad, že artefakty byly v souvislosti s kopáním jam pro pěstování chřestu vyvlčeny z původního uložení v intaktních sedimentech. Freising popisuje v zájmovém prostoru sprašovou návěť (rukopis uložený v Archivu AÚ AVČR v Brně), i když následně konstatuje, že osteologický materiál ani uhlíky dosud získány nebyly (Freising 1933: 198). Po skončení druhé světové války částečně díky odsunu části lokálních badatelů německé národnosti bohužel unikla pozornosti archeologů stavba bytového domu v prostoru lokality (K. Valoch, osobní sdělení). V několika posledních letech byla ve zmíněném prostoru zaznamenána další stavební aktivita, která souvisí se stavbou rodinných domků. Práce probíhaly částečně pod dozorem pracovníků ÚAPP v Brně, kteří ovšem ke škodě věci nevěděli, že se nalézají na paleolitické lokalitě, takže si lze představit, že se věnovali spíše hledání sídlištních objektů namísto paleolitických artefaktů v profilech.

Autor tohoto příspěvku staveniště navštívil několikrát v průběhu let 2001 a 2002. V souladu s Freisingem bylo možno konstatovat, že se v zájmovém území vyskytuje spraš a ta, na základě pozorování učiněném během výkopových prací pro novou obecní kanalizaci, začíná minimálně již od silnice vedoucí z Modřic do Hajan. Ve stavebních jamách byly viditelné spraše i středpleistocenní půdní horizonty. Problém však bylo, že stavební parcely byly již prodány soukromým osobám a přístup na ně byl značně omezen. Taktéž stavební práce při stavbě základů probíhaly ve velmi krátkých termínech. Do třetice nepříjemností v létě roku 2002 znemožnily studium profilů intenzivní bouřky a voda stojící ve stavebních jamách. Nebylo v silách autora tohoto příspěvku lokalitu nepřetržitě monitorovat, a proto byly prozkoumány pouze některé stavební jámy,

Právě při obhlídce jedné z nich (souřadnice WGS-84: 49° 07.146' s. š., 16° 35.389' v. d.), u které byl následkem deště destruován profil, a tudíž byl nečitelný, našel se na hromadě spraše ojedinělý artefakt štřípané kamenné industrie. Avšak ani opakované návštěvy tohoto místa již další nálezy nepřinesly.

Artefakt představuje mrazem vzniklý zlomek, snad větší čepele, a je vyroben ze křídového spongiového rohovce. Na jeho povrchu je patrná poměrně silná křusta vysráženého uhlíčitanu vápenatého. Na základě morfologie lze nález zařadit obecně do počáteční fáze mladého paleolitu a srovnávat ho s dřívějšími nálezy z této lokality.

Dnes již je zájmový prostor téměř kompletně zastavěn. Je možné, že vzhledem k nedostatečnému sledování lokality, jsme přišli o možnost zkoumat stratifikovanou lokalitu z období počátku mladého paleolitu.

Petr Škrdla, AÚ AV ČR Brno

Literatura:

- Freising, H. 1933: Schöllschitz, eine neue Eiszeitjägerstation in Mähren. *Deutsch-mähr.-schles. Heimat* 7/8, 197-198.
- Belcredi, L., Čížmář, M., Košťufík, P., Oliva, M., Salaš, M. 1989: Archeologické lokality a nálezy okresu Brno-venkov. Brno.
- Valoch, K. 1956: Paleolitické stanice s listovitými hroty nad údolím Bobravy. *ČMM* 41, 5-44.

Resumé

An isolated Paleolithic artifact was found during building activities on the site of Želešice II. The surface of the artifact is covered with calcium carbonate, what indicates its original position within stratified sediments.